ДОПОВІДЬ

«Про основні аспекти впровадження інклюзивної освіти та результативність роботи Одеських інклюзивно-ресурсних центрів»

Ключовий принцип, який лежить в основі інклюзивної освіти, полягає у відкритому доступі до освітніх закладів усіх дітей, незалежно від їх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних, мовних чи інших особливостей.

З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти у місті Одесі створюються умови для організації навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти за інклюзивною формою.

У закладах освіти міста інклюзивне навчання впроваджується з 2015/2016 навчального року. Слід зазначити, що неухильно зростає кількість дітей, які вже зараз потребують створення відповідних умов для забезпечення їх права на освіту та соціалізацію.

навчальний рік	кількість шкіл з інклюзивним навчання	в них інклюзивних класів/учнів з ООП	кількість дитячих садків з інклюзивним навчання	в них інклюзивних груп/дітей з ООП
2015/2016	5	6 / 15	-	-
2016/2017	10	14 / 31	-	-
2017/2018	16	32 / 70	8	8 / 20
2018/2019	23	43 /66	16	16 / 37
2019/2020	47	130 /210	21	22 /57

З 2015/2016 н.р. кількість шкіл, в яких відкриті та функціонують класи з інклюзивною формою навчання збільшилась на 42 одиниці, кількість класів – на 124, кількість учнів – на 195.

Дошкільних закладів освіти за три роки збільшилось на 13 одиниць, груп – на 14, дітей – на 37.

З 1 вересня 2017 року припинено набір учнів із затримкою психічного розвитку до підготовчих та перших класів спеціальних шкіл (шкіл-інтернатів). Навчання таких дітей повинно бути забезпечено у спеціальних або інклюзивних класах в закладах загальної середньої освіти.

Передбачається, що вже до 2022 року всі діти, які навчаються в спеціальних школах (школах-інтернатах) для дітей із затримкою психічного розвитку, поступово перейдуть на навчання до закладів загальної середньої освіти.

У кожному закладі освіти, де є діти з особливими освітніми потребами, створені команди психолого-педагогічного супроводу таких дітей.

Інклюзивне навчання забезпечують і супроводжують вчителі, асистенти вчителів, психологи, соціальні педагоги, корекційні педагоги і логопеди. Але інклюзивні класи та групи забезпечені даними спеціалістами загалом лише на **56%.**

Педагогічні працівники	Заклади дошкільної освіти	Заклади загальної середньої освіти	Вакансія	
			Заклади дошкільної освіти	Заклади загальної середньої освіти
Асистент вчителя (вихователя)	100%	74%	-	26%
Практичний психолог	62%	82%	38%	19%
Вчитель-дефектолог	22%	51%	78%	49%
Вчитель-логопед	32%	61%	68%	39%
Вчитель-реабілітолог	20%	58%	80%	42%

Щорічно ми отримуємо звернення від батьків дітей з особливими освітніми потребами стосовно діяльності асистентів вчителя. На сьогодні в закладах освіти комунальної власності територіальної громади м. Одеси проблемними аспектами організації роботи асистента вчителя є, насамперед, пошук фахівців на цю посаду, а також розробка та впровадження системи якісної підготовки асистентів вчителів, вирішення пов'язаних із цим питань мотивації, престижу професії тощо. Існує проблема з підготовкою: на посаду ідуть люди з різною освітою і рівнем знань. Окремо ж фахівців такого напрямку не готують. Ситуацію керівники закладів освіти намагаються виправити за допомогою тренінгів, курсів, але це тривалий процес.

Не вирішеною є проблема забезпечення дітей, у разі потреби, асистентом дитини з особливими освітніми потребами (тьюторами). Особливо вони потрібні якщо дитина не може самостійно пересуватися, обслуговувати себе. Наприклад, у Чехії тьютори – це працівники соціальних служб. У Німеччині їхню роль можуть виконувати волонтери. В Україні на законодавчому рівні зазначено, що освітні та соціальні потреби дітей із складними порушеннями розвитку під час їх перебування в закладі загальної середньої освіти

задовольняються соціальними працівниками, батьками або особами, уповноваженими ними. Даний супровід здійснюється на волонтерських засадах безкоштовно. У разі, коли у батьків немає можливості здійснювати такий супровід, або найняти для цього людину за власний кошт, це ускладнює організацію інклюзивної форми навчання.

Ми розуміємо, що дана прогалина має бути врегульована через прийняття відповідних нормативно-правових актів на рівні держави, що стосуватимуться асистента дитини або тьютора, а також внесення відповідних змін до нормативно-правових актів, що пов'язані з порядком організації інклюзивного навчання та фінансування відповідного супроводу, але поки що є діти в інклюзивних класах, яким ІРЦ рекомендувало супровід асистентом дитини під час освітнього процесу в інклюзивному класі, але супровід цей здійснюють безпосередньо керівники та працівники школи, так як батьки не вирішили ці питання належним чином і залишають дитину на навчанні в інклюзивному класі.

Так, недостатнє забезпечення кваліфікованими спеціалістами в закладах освіти, не дає повністю реалізувати освітні потреби цієї категорії дітей, що, звичайно, не сприяє успішній їх соціалізації. Проте інтеграція дітей та молоді з обмеженими функціональними можливостями та особливими освітніми потребами у єдиний освітній простір явище беззаперечне і вимагає лише часу.

З метою вирішення питання доступності вищезазначеної категорії дітей до якісної освіти ***124*** заклади дошкільної та загальної середньої освіти міста обладнано пандусами.

В Одеському ліцеї «Європейський» створено умови для осіб з інвалідністю: у наявності підйомні пристрої, ліфт, спеціально облаштовані класні та туалетні кімнати, тактильна доріжка.

У 2019/2020 н. р. в ***11*** закладах загальної середньої освіти (Одеських ЗОШ №№ 8, 12, 37, 44, 46, 62, 51, 71, 72, 78, 103) облаштовано ресурсні кімнати для надання якісних освітніх послуг та проведення корекційно-розвиткової роботи для учнів з інклюзивною формою навчання. Ресурсні кімнати мають дві зони: навчально-ігрову, соціально-побутову.

Перша зона обладнана для проведення в ній з дітьми з особливими освітніми потребами занять у групах або індивідуально, що досягається завдяки мобільним меблям. Відкриті полиці з книжками і дидактичними матеріалами знаходяться у максимальній для дітей доступності. Для «перезавантаження» діти можуть використовувати фітболи.

Друга зона – побутово-практична. Дана зона допомагає дітям з особливими освітніми потребами адаптуватися у соціумі. Тут сформовано простір, який виконує функції кухні та їдальні. З допомогою педагогів діти

можуть сформувати і набути навичок самообслуговування, що сприятиме соціально-побутовому комфорту у їх подальшому дорослому житті.

За кошти місцевого бюджету та залучені благодійні кошти зроблено ремонт приміщень, за кошти державної субвенції закуплено меблі, обладнання, навчальний матеріал відповідно до Типового переліку спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти.

Створення такої ресурсної кімнати в закладах освіти, де є інклюзивні класи допомагає ефективно адаптувати дітей з особливими освітніми потребами до навчання у класах кімнатах школи і надає можливість навчання разом з усіма дітьми.

Корекційні заняття з дітьми з особливими освітніми потребами, як правило, відбуваються у позаурочний час, що тим самим збільшує навантаження на дитину. І це одне з питань, яке потребує вирішення на рівні Міністерства освіти і науки України.

З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти інклюзивні освітні заклади повинні адаптувати навчальні програми та плани, методи та форми навчання, використання існуючих ресурсів, партнерство з громадою до індивідуальних освітніх потреб і різних стилів навчання дітей та молоді з особливими освітніми потребами.

Інклюзивні освітні заклади повинні забезпечити спектр необхідних послуг відповідно до різних освітніх потреб цієї категорії. Необхідним є впровадження новітніх форм освіти, які б надавали можливість особливим дітям навчатися разом з усіма дітьми.

Заклад освіти, в якому проводиться інтегроване навчання, має трансформуватись в заклад «нового» типу, де раціонально використовується інноваційний досвід вчителів спеціальних шкіл, створюються спеціальні навчальні посібники, приладдя, широко використовуються технічні засоби навчання тощо.

Говорячи про інклюзію в Україні і в нашому місті, варто зазначити, що більшість батьків дітей із порушеннями не визнають хворобу своєї дитини, а це ще додатково породжує низку проблем, серед яких - упереджене ставлення до ІРЦ, бо зазвичай спеціалісти радять відправляти дитину у спеціальний навчальний заклад. Та у батьків негативне відношення до спецшкіл, що не виправдано, адже ці школи вже давно не інтернати, але стереотип живе і досі. Так, батьків теж можна зрозуміти, бо для них цілком природно бачити тільки

позитивне у своїх чадах, для них краще вважати свою дитину унікальною. Тому створення інклюзивних класів є вирішенням цієї проблеми.

Тому нам усім є над чим працювати для того, щоб створити сучасні умови для навчання дітей з особливими потребами в кожному закладі міста.

Начальник
відділу дошкільної, загальної середньої,
професійно-технічної освіти
департаменту освіти та науки Одеської міської ради А.І. Становська